

NĚKTERÉ ASPEKTY ROZHODČÍ DOLOŽKY VE SPOTŘEBITELSKÉM PRÁVU

PATRICIA DAVID

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Česká republika

Abstract in original language

Článek se zabývá některými problémy, které se týkají použitelnosti rozhodčích doložek ve spotřebitelském právu. Důraz je kladen na nepřiměřené podmínky ve spotřebitelských smlouvách.

Key words in original language

Rozhodčí doložka; spotřebitelské právo; nepřiměřené smluvní podmínky.

Abstract

The article deals with the certain problems concerning the application of arbitration clauses in consumer law. Emphasis is placed on unfair terms in the consumer contracts.

Key words

Arbitration Clauses; Consumer Law; Unfair Terms.

Otázka přijatelnosti či nepřijatelnosti využívání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách se relativně nedávno stala výrazným tématem nejen s ohledem na jejich masivní rozšíření, na něž lze poukazovat i z pohledu mimo oblast práva¹ či pro spornost některých konkrétních kauz rozhodovaných rozhodci,² ale zejména pro některá dnes už nejspíše v kruzích zabývajících se spotřebitelským právem všeobecně známá rozhodnutí českých soudů.³ Tento příspěvek se ani zdaleka nezabývá všemi aspekty tohoto problému⁴ a zcela pomíjí např. – podle názoru autorky

¹ SLOVÁČEK, David. Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*. 2009, čís. 7–8, s. 46–48. ISSN 1210-6348.

² STRNADOVÁ, Michaela. Sjednávat či nesjednávat rozhodčí doložky? *Bulletin advokacie*. 2009, čís. 7–8, s. 53–54. ISSN 1210-6348.

³ Např. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 15.12.2008, sp. zn. 21 C 151/2007-160; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 2312/2007, ze dne 21. 1. 2009; usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.05.2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008 – 28; rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 14.12.2009, sp. zn. 33 C 68/2008 a jiné.

⁴ Komplexním pojednáním o problému je např. HULMÁK, Milan; TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporu mezi dodavatelem

z hlediska současných problémů spotřebitelského práva v podstatě spíše právně formalistické – úvahy o jeho hmotněprávním, procesněprávním či kombinovaném rozměru.⁵ Autorka zde nezohledňuje ani otázku budoucích úprav a zcela ponechává stranou také problém garance lidsko-právní ochrany v rámci rozhodčího řízení; připouští ovšem, že v posledně zmíněném bodě se do značné míry ztotožňuje spíše se skeptickými stanovisky.⁶ V tomto příspěvku se zaměřuje výhradně na aktuálně hojně diskutovanou slučitelnost rozhodčích doložek s ustanoveními o nepřiměřených smluvních ujednáních ve spotřebitelských smlouvách v českém občanském zákoníku⁷ (dále jen ObčZ).

Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách jsou v ObčZ upravena v § 55 a § 56. Pro potřeby tohoto článku není třeba podrobně připomínat genezi těchto ustanovení a nejspíše ani to, že alespoň některé hlavní nedostatky původní implementace příslušné směrnice o nepřiměřených smluvních podmínkách⁸ (dále jen směrnice 93/13) a interpretační nejasnosti (týkající se např. definice spotřebitele) byly odstraněny nedávnou novelizací.⁹ Rozhodně je ale třeba připomenout, co vlastně je účelem spotřebitelského práva: je jím ochrana spotřebitele jako slabší smluvní strany, přičemž tato ochrana je poskytována a garantována prostřednictvím regulace soukromoprávních vztahů zasahující do značné míry do autonomie vůle smluvních stran. Přitom platí, že podmínkou použití ustanovení o spotřebitelských smlouvách na určitý smluvní vztah je výlučně splnění požadavku § 52 odst. 1 ObčZ, tedy že jde o smlouvy, jejichž smluvními

a spotřebitelem. *Obchodněprávní revue*. 2010, čís. 6 a 7, s. 168–174 (1. část) a 189–202 (2. část). [Dále jen Hulmák a Tomančáková (2010)]. ISSN 1803-6554.

⁵ Viz např. ZOULÍK, František. Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*. 2007, čís. 1, s. 13–15. [Dále jen Zoulik (2007)]. ISSN 1210-6348.

⁶ KYSELOVSKÁ, Tereza. Rozhodčí doložky (nejen) ve spotřebitelských smlouvách a ochrana základních lidských práv. In DÁVID, Radovan; NECKÁŘ, Jan; SEHNÁLEK, David. (Editors). *COFOLA 2009: The Conference Proceedings*, 1. edition. Brno : Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4821-8.

⁷ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ObčZ).

⁸ Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených smluvních podmínkách (dále jen směrnice 93/13).

⁹ Zákon č. 155/2010 Sb., kterým se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace a ke snížení administrativní zátěže podnikatelů, s účinností od 1. 8. 2010. Novelou byla v úpravě ochrany spotřebitele v ObčZ mimo jiné dosavadní *relativní neplatnost* nepřiměřených smluvních ujednání nahrazena *neplatností absolutní* a současně byl pojem spotřebitel výslovně zúžen na *fyzické* osoby. Naopak nedošlo ke změně v dílci § 56, který tak nadále i přes určité kritické hlasy z řad právních civilistů definuje nepřiměřenost ujednání ve spotřebitelských smlouvách terminologicky ne zcela vhodně prostřednictvím rozporu s požadavkem *dobré víry*.

stranami jsou na jedné straně spotřebitel a na druhé straně dodavatel. Samotná definice těchto pojmů není pro potřeby tohoto článku důležitá; rozhodující je, že jejich určujícím znakem je vzájemné postavení stran, tedy v podstatě jen pouhá relace spotřebitel – dodavatel. Je-li tato podmínka splněna, bez dalšího je na smluvní vztah třeba aplikovat diskutovaná ustanovení, tedy zejména generální klauzuli ochrany spotřebitele v § 55, který dále mimo jiné stanoví jednostrannou kogentnost ve prospěch spotřebitele, a § 56 odst. 1 ObčZ, který je generální klauzulí vymezující nepřiměřená ujednání. Těmi jsou taková ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.¹⁰ Uvedená ustanovení jsou důležitá zejména proto, že jsou spolu s § 52 ObčZ, který definuje spotřebitelské smlouvy a jejich subjekty, ve své podstatě obecnými ustanoveními o ochraně spotřebitele v soukromém právu.¹¹ Generální klauzule o nepřiměřených smluvních ujednáních je pak demonstrativně rozvinuta v § 56 odst. 3 ObčZ. Zákonodárce zde prohlašuje za nepřijatelná některá ujednání vztahená k určité specifické situaci nebo jiným zvláštním okolnostem.

Do českého právního řádu tak byla transponována směrnice 93/13 i její příloha obsahující informativní a nevyčerpávající seznam podmínek, které mohou být pokládány za nepřiměřené.¹² Zcela v jejím duchu je zde dobrá víra zpravidla vykládána odlišně od obvyklého významu pojmu v českém soukromém právu, kde se vztahuje k držbě podle § 130 ObčZ, a je interpretována jako dobré mravy ve smyslu § 3 ObčZ.¹³ Některé komentáře naproti tomu toto pojetí částečně odmítají jako příliš zužující a posouvají jej v tom smyslu, že jde o požadavek přiměřenosti s ohledem na všechny okolnosti konkrétního případu.¹⁴ Přiměřenost musí být posuzována vždy vzhledem k danému času, danému místu a všem okolnostem. Rovněž zahrnuje určité vědomí správnosti či nesprávnosti, které nemusí být nutně v rozporu se zákonem nebo jej obcházet, a přesto bude právní úkon, který je

¹⁰ § 56 odst. 1 ObčZ.

¹¹ SELUCKÁ, Markéta *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. Praha : C. H. Beck [Praha], 2008. 134 s. ISBN 978-80-7400-037-9. s. 31.

¹² Čl. 3 odst. 3 směrnice 93/13.

¹³ Např. TOMANČÁKOVÁ, Blanka. *Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady*. Praha: Linde, 2008. 222 s. ISBN 978-80-7201-695-2. s. s. 20; podobně HULVA, Tomáš. *Ochrana spotřebitele*. Praha : ASPI, 2004. 452 s. ISBN 80-7357-064-5.

¹⁴ HULMÁK Milan. In ŠVESTKA, Jiří, et al. *Občanský zákoník: komentář I, II. 2. vydání*. Praha : C.H. Beck [Praha], 2009. 2471 s. [Dále jen Hulmák (2009)] ISBN 978-80-7400-108-6. s. 541.

s nimi v rozporu,¹⁵ pokládán za nežádoucí a bez právní ochrany, či dokonce neplatný. Preambule směrnice 93/13 zdůrazňuje, že v případech, na něž má dopadnout ustanovení o rozporu s takto pojímanou dobrou vírou, je třeba celkového hodnocení různých dotčených zájmů. Staví se tak do popředí požadavek přiměřenosti, při jejímž posuzování musí být brán zvláštní ohled na sílu vyjednávacích pozic stran, na to, zda měl spotřebitel nějakou pohnutku k tomu, aby souhlasil s podmínkou, a zda zboží bylo dodáno nebo služby poskytnuty na zvláštní objednávku spotřebitele.

ObčZ i v ostatním v podstatě zachovává strukturu uvedené směrnice, ne však ve zcela nezměněné podobě. Podstatnou změnou provedenou transpozicí je to, že v české úpravě je fakticky rozšířen rozsah nepřiměřených ujednání. Zatímco čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13 podrobuje svému režimu jen takové podmínky, které nebyly sjednány individuálně, česká úprava v § 56 ObčZ dopadá na všechna ujednání splňující podmínky nepřiměřenosti bez ohledu na to, zda byla sjednána individuálně či nikoliv; navíc jsou na rozdíl od čl. 3 odst. 3 směrnice 93/13 za nepřiměřená pokládána vždy. Česká úprava proto také neobsahuje hmotněprávní kriteria pro posouzení nepřijatelnosti nepřiměřených ujednání, která jsou obsahem čl. 4 odst. 1 implementované směrnice: nepřiměřenost se posuzuje s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s odvoláním na dobu uzavření smlouvy s ohledem na všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy, a na všechny další podmínky smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází. Takový způsob implementace je v principu možný, neboť ve své podstatě neznamena nic jiného, než že Česká republika nepřijala pouze směrnici požadované minimum, ale ve prospěch spotřebitele úpravu přísnější.¹⁶ Jde-li tedy z hlediska české úpravy o posouzení nepřiměřenosti smluvních ujednání ve spotřebitelských smlouvách, je rozlišování takových ujednání na individuálně sjednaná a individuálně nesjednaná irelevantní.¹⁷

Česká úprava spotřebitelských smluv se výslovně otázkou rozhodčích doložek nezabývá a tak nelze i přes pochybnosti některých autorů o jejich místě ve spotřebitelských smlouvách obecně¹⁸ než přitakat závěru, že jejich

¹⁵ KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan, et al. *Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha : ASPI, 2005. 612 s. ISBN 80-7357-127-7. s. 120, 159.*

¹⁶ Čl. 8 směrnice 93/13.

¹⁷ K tomu je vhodné jako námět k zamyšlení uvést náhled Nejvyššího soudu ČR, který konkrétní rozhodčí doložku v rozhodnutí 23 Cdo 1201/2009 hodnotí tak, že se „blíží spíše individuálně sjednaným smlouvám, než standardním adhezním smlouvám,“ aniž by ovšem dospěl k závěru, že nejde o smlouvu adhezní.

¹⁸ Např. SELUCKÁ, Markéta. In ELIÁŠ, Karel, et al. *Občanský zákoník : velký akademický komentář. Svazek 1. Praha : Linde, 2008. 1391 s. ISBN 978-80-7201-687-7. s. 377.*

využití při řešení sporů nelze bez dalšího přímo kategoricky vyloučit. Nelze tak učinit ani s odkazem na ustanovení úpravou implementované směrnice 93/13, protože ta nereguluje využití rozhodčího řízení obecně, ale pouze ve specifickém případě;¹⁹ z toho lze dovodit, že tedy rozhodčí doložky podle této směrnice zakázány nejsou.²⁰ Naopak je třeba připomenout, že předpisy Evropských společenství mimosoudní řešení spotřebitelských sporů v mnoha ohledech preferují.²¹ Žádný z těchto důvodů by ovšem na druhou stranu neměl vést k poněkud ukvapenému závěru, že případná nepřiměřenost rozhodčí doložky může spočívat jen v jednotlivostech konkrétního případu a že tedy „je nutné každou takovou rozhodčí doložku individuálně podrobit testu, zda naplňuje podmínky, se kterými zákon spojuje jejich nepřiměřenost.“²² Tato úvaha totiž zcela pomíjí skutečnost, že výčet ujednání ve směrnici 93/13 je pouze demonstrativní, resp. informativní a nevyčerpávající, a že sice užití rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách stejně jako česká úprava nezakazuje, ale že tyto mohou jakožto právní institut směřovat proti samotnému účelu úpravy spotřebitelských smluv, tedy proti ochraně spotřebitele jako slabší smluvní strany.

Hlavním argumentem ve prospěch přípustnosti rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách je jejich vznik zásadně na základě dohody.²³ Je ovšem třeba vzít v úvahu, že primárním předmětem zájmu a posuzování spotřebitele při uzavírání spotřebitelské smlouvy s dodavatelem není otázka, jak budou v budoucnu řešeny případné spory, ale právě tato smlouva hlavní. Tím se liší od dodavatele, neboť jeho zájmem je nejen uzavřít hlavní smlouvu (např. prodat), ale i připravit se např. na případnou reklamaci, neboť si je velmi dobře vědom svých soukromoprávních i veřejnoprávních povinností. Spotřebitel si je vědom toho, že ze smlouvy může vzniknout spor, na rozdíl od dodavatele ovšem není bezprostředně svým postavením nucen k tomu, zakomponovat jeho případné náklady do svých nákladů spojených s uzavřením hlavní smlouvy. Toto jednání dodavatele je neoddiskutovatelné – např. „obsah smluvních podmínek a garancí pro druhou stranu nepřímo ovlivňuje i cenu požadované služby nebo zboží.“²⁴ nebylo by pak ale nejlépe (v parafrázi závěru autorů předcházející citace) přijmout, že nejnižší ceny budou dodavatelé poskytovat tehdy, nebude-li

¹⁹ Čl. 1 písm. q) přílohy směrnice 93/13.

²⁰ Hulmák (2009), s. 547

²¹ Hulmák a Tomančáková (2010), s. 169.

²² Hulmák a Tomančáková (2010), s. 172.

²³ Např. Zoulík (2007); podrobněji Hulmák a Tomančáková (2010), s. 170.

²⁴ Hulmák a Tomančáková (2010), s. 170.

ochrana spotřebitele existovat vůbec? Důsledněji řečeno: spotřebitel nepřichází za dodavatelem proto, aby s ním uzavřel rozhodčí doložku, jak skrytě předpokládají zastánci rozhodčích doložek, ale jen a výhradně proto, aby si od něj něco např. koupil. Rozhodčí doložku „dostává“²⁵ jaksí „navíc“ k uzavřené hlavní smlouvě, přičemž nelze tvrdit, že je to on, či (potenciální) náklady na uzavření hlavní smlouvy zohledňuje. Nejde zdaleka jen o to, že „nekalost rozhodčí doložky není tak snadno odhalitelná (a že) rozhodčí doložka má na rozdíl od jiných nekalých ujednání specifické a spotřebitelem sotva předvídatelné právní důsledky;“²⁶ jde o spotřebitelovu nepřipravenost na rozdíl od připravenosti dodavatele, který využití tohoto institutu se znalostí věci navrhuje. Nespočívá tato zjevná nerovnost v samotném postavení stran? Připustíme, že povinností spotřebitele je se před uzavíráním spotřebitelské smlouvy připravovat osvojováním si speciálních právních znalostí?

Pokud platí, že i na ujednání obsahující rozhodčí doložku je třeba vztáhnout § 55 a § 56 ObčZ, pak je nutné připomenout, že jimi poskytovaná ochrana je pojímána jako „paušalizovaná“, platná bez výjimky pro všechny průměrné spotřebitele, a to dokonce bez ohledu na jejich vlastní vůli – ani spotřebitel sám se nemůže vzdát práv, která mu zákon poskytuje, nebo jinak zhoršit své postavení, pravděpodobně proto, že autonomie vůle by v tomto případě mohla být deformována spotřebitelovou slabostí nebo neznalostí danou už jen jeho postavením ve spotřebitelském vztahu. Protože česká úprava nerozlišuje ve věci ochrany před nepřiměřenými ujednáními ve spotřebitelských smlouvách mezi individuálně sjednanými a individuálně nesjednanými podmínkami, fakticky brání spotřebiteli přijmout individuální rozhodnutí určité míry ochrany se vzdát. Nejen odpůrci,²⁷ ale i zastánci²⁸ aplikace rozhodčího řízení ve sporech vznikajících ze spotřebitelských smluv připouštějí, že i průměrný spotřebitel, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory, jak je vykládán (Evropským) Soudním dvorem,²⁹ může

²⁵ *Autorka touto formulací ovšem ani v nejmenším netvrdí, že se tak děje zcela bez vůle spotřebitele a jeho souhlasu. Jde spíše o to, že tento souhlas, je-li spotřebitelem udělen, nejspíše nebude souhlasem informovaným, jak by dané situaci odpovídalo.*

²⁶ Např. NOVÝ, Zdeněk. *Nekalá rozhodčí doložka v českém právu*. In DÁVID, Radovan; KYNCL, Libor. *SEHNÁLEK, David; VALDHAUS, Jiří; Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*, 1. edition. Brno : Masaryk University, 2009. [Dále jen *Nový (2009)*]. ISBN 978-80-210-4990-1. S. 1797–1818.

²⁷ *Nový (2009)*.

²⁸ Např. LÍBAL, Bořivoj. *Malé zamyšlení nad použitím rozhodčích doložek*. Dostupné online [Cit. 2010-11-01]: <http://www.epravo.cz/top/clanky/male-zamysleni-nad-pouzitim-rozhodcich-dolozek-60721.html>

²⁹ Tuto konkrétní definici průměrného spotřebitele poskytuje odst. 18) preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních

být v českém prostředí s přihlédnutím ke všem jeho specifikám vystaven situaci, kdy už sama skutečnost, že místo „standardního“ řízení před soudem povede řízení před rozhodcem se zcela specifickými pravidly, nebude zahrnovat vědomí správnosti či nesprávnosti, což současně musí znamenat, že bude naplňovat podmínky nepřiměřenosti podle § 56 odst. 1 ObčZ. Může tomu tak být z mnoha důvodů – počínaje na straně spotřebitele neuvědoměním si toho, co rozhodčí řízení obnáší či omyl v této věci, a konče specifickými procesními pravidly, které nemusí být součástí právního povědomí a znalostí získaných na základě běžné pozornosti a opatrnosti. To vše je podle názoru zastávaného v tomto příspěvku nepřiměřenost splňující kumulativně všechny podmínky stanovené pro nepřiměřená smluvní ujednání a vyplývající v českém prostředí ze samotného institutu rozhodčího řízení. V konečném důsledku může spotřebitele odrazovat od uplatnění jeho práv nebo přímo způsobit, že neuspěje. Protože tato situace skutečně reálně nastává a protože kategorie spotřebitele je kategorií objektivní, je (v situaci, kdy není rozlišováno mezi individuálně sjednanými a individuálně nesjednanými podmínkami) objektivně součástí toho, před čím je spotřebiteli poskytována ochrana, a to bez ohledu na poměry jednotlivců a bez ohledu na jejich vůli se této ochrany případně vzdát. Lze se setkat také s (okrajovým) argumentem, že v důsledku změny procesních pravidel se koneckonců i řízení před soudy může posouvat více směrem k efektivitě a že tedy před soudem v konečném důsledku může být někdy postavení spotřebitele před rozhodcem i před soudem velmi obdobné.³⁰ To bychom ovšem spíše než jako argument ve prospěch upřednostnění rozhodčího řízení před řízením před soudem měli chápat (samozřejmě stejně okrajově) právě opačně – tedy pokud se řízení před soudem takovým skutečně stává. Spíše ale platí, že tomu tak bude jen v určitých případech.

Lapidárně řečeno – při současné české úpravě nelze podle zde zastávaného názoru než konstatovat, že rozhodčí doložku není možné ve spotřebitelských smlouvách platně sjednat, neboť s ohledem na české sociální a kulturní faktory lze mít za to, že v případě průměrného spotřebitele v rozporu s požadavkem dobré víry znamená k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Mimo téma tohoto příspěvku je třeba pro úplnost zmínit, že si samozřejmě lze představit takovou podobu rozhodčího řízení, která by generální klauzuli nepřiměřených smluvních ujednání v § 56 odst. 1 nenaplňovala (je nepochybně rozdíl např. mezi rozhodci ad hoc a stálými rozhodčími

praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách).

³⁰ Hulmák a Tomančáková (2010), s. 17.

soudy, jak naznačují např. vzpomenutá česká soudní rozhodnutí); ta by ovšem podle zde zastávaného názoru musela být stanovena jako výjimka z aplikace nepřiměřených smluvních ujednání obdobně ustanovení § 56 odst. 2 ObčZ.

Literature:

- BĚLOHLÁVEK, Alexander. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář. Praha : C.H. Beck, 2004. 679 s. ISBN 80-7179-629-8
- RŮŽIČKA, Květoslav. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 254 s. ISBN 80-86898-43-1
- HORSKÁ, Jana. BURIAN, Jakub. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. Bulletin advokacie. 2010, čís. 4, s. 22–24. ISSN 1210-6348
- HULMÁK, Milan; TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporu mezi dodavatelem a spotřebitelem. Obchodněprávní revue. 2010, čís. 6 a 7, s. 168–174 (1. část) a 189–202 (2. část). ISSN 1803-6554
- RABAN, Přemysl. Drobní dlužníci a zakázaná smluvní ujednání. Právní rádce. 2009, čís. 11, s. 20–25. ISSN 1210-4817
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2008. 386 s. ISBN 978-80-7357-324-9

Contact – email

Patricia.David@seznam.cz